

KARABAĞ'DA YAŞANAN '4 GÜN SAVAŞI'NIN KISA BİR DEĞERLENDİRMESİ

Turgut Kerem TUNCEL

Analist

2 Nisan Cumartesi gününün erken saatlerinde başlayıp 5 Nisan Salı günü Azerbaycan ve Ermenistan Genel Kurmay Başkanlarının Moskovada imzaladıkları ateşkes anlaşmasına kadar devam eden Karabağdaki son çatışmalar, 1994 yılında sağlanan ateşkes sonrasında meydana gelen en önemli gelişmelerden biridir ve şimdiden 4 Gün Savaşı olarak anılmaya başlanmıştır. Her ne kadar 22 yıllık ateşkes sürecinde pek çok ateşkes ihlalleri ve ufak çaplı çatışmalar yaşanmış olsa da, son çatışmalar boyutları, sonuçları ve ortaya çıkardığı durum nedeniyle öncekilerden daha farklı bir niteliğe ve öneme sahiptir.

4 Gün Savaşı yalnız cephe hattında verilmemiştir. Medya ve sosyal medyada da çatışmaların başladığı andan itibaren müthiş bir propaganda savaşı yaşanmıştır. Öyle ki, Erivandaki Ermenistan Amerikan Üniversitesi öğrencileri Ermenistan resmi makamlarının açıklamalarını farklı dillere çevirerek sosyal medya kanallarından yaymak üzere organize olmuşlardır. Cepheden olumsuz haberler geldikçe, Ermenistanda bir seferberlik havasının ortaya çıktığı da görülmüştür. Bazı haberlere göre 1988-1994 Karabağ Savaşının Ermeni gazileri, kendi imkanlarıyla organize olarak cepheye doğru hareket etmişlerdir. Bazı kaynaklar, Azerbaycanın Ermeni gönüllüleri taşıyan araçları kamikaze İHA olarak adlandırılan İsrail yapımı silahlarla vurduğu ve büyük kayıplar verdiğine dair haber geçmişlerdir.

4 Gün Savaşının özellikle ilk safhalarında, Ermeni medya ve sosyal medyasında Azerbaycan ordusuna katılmak üzere 50-60 Azerbaycanlı IŞİD militanının bölgeye doğru harekete geçtiğine dair iddiaların çıkmış olması propaganda savaşı bağlamında önemli bir gözlemdir. Bunun yanında, Ermeni medya ve sosyal medyası, yine IŞİD göndermesiyle, Ezidi asıllı bir Ermeni askerinin Azerbaycan askerleri tarafından kafası kesilerek öldürüldüğüne dair bir iddiayı yaymıştır. Anlaşılan odur ki, Ermeni tarafı dünyanın gündeminde olan IŞİD terörünü propaganda amacıyla araçsallaştırmak gibi bir yol benimsemiştir. Ne var ki, savaş şartlarında bir yere kadar anlaşılabilir bu tür bir propaganda, uzun vadede olumsuz sonuçlar doğurabilecek bir potansiyele sahiptir. Ermeni tarafı bu ihtimali hiçbir şekilde dikkate almamıştır. Ermeni tarafının propaganda faaliyetleriyle ilgili olarak dikkat çeken bir başka unsur ise, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev merkezli bir söylemin geliştirilmesidir. Ermeni medya ve sosyal medyası, Batı tarafından eleştirilen Azerbaycandaki insan hakları ihlallerine dikkat çekerek ve Aliyevi yolsuzluğa bulaşmış bir despot olarak resmederek, Batı nezdinde destek bulmaya

çalışmıştır. Bunu yaparken, ilk olarak Azerbaycanın saldırıya geçtiğini ve bunun altında yatan nedenin Azerbaycandaki ekonomik durgunluk ve siyasi baskı ortamında gelişen toplumsal muhalefeti başka bir düşmana kanalize ederek sönmülmendirmek olduğunu iddia etmiştir. Bu iddiayı temellendirmek için ise yakın zamanda açıklanan Panama Belgelerindeki Aliyevle ilgili bilgiler ön plana çıkartılmıştır. Ne var ki, Ermeni tarafı bunu yaparken çatışmaların 2 Nisan gününün erken saatlerinde başladığını ve fakat Panama Belgelerinin 3 Nisan günü dünya gündemine düştüğünü unutmuştur.

4 Gün Savaşının askeri ve siyasi galibinin Azerbaycan olduğu ifade edilebilir. Elimizde çatışmalarda tarafların kayıpları konusunda net bir bilgi yoktur. Her iki taraf da, karşı tarafa çok sayıda zayıat verdirdikleri hakkında bir propagandafaaliyeti içinde bulunmuştur. Bunun yanında, farklı kaynaklarda ifade edilen iddialar değerlendirildiğinde, Azerbaycanın 12-16 asker, bir helikopter, bir tank ve iki insansız hava aracı kaybettiği anlaşılmaktadır. Azerbaycanın kayıp askerlerinin olduğu da çıkan bazı haberlerden anlaşılmaktadır. Ermenistan Savunma Bakanlığının 13 Nisanda yaptığı açıklamaya göre ise, Ermeni tarafı 87 asker ve milis kaybetmiştir. 1 subay kayıptır. Ayrıca, 4 sivilin de çatışmalarda hayatını kaybettiği söylenmektedir.^[1] Ermeni tarafının tank ve topçu bataryası kayıplarının da olduğu anlaşılmaktadır.

Çatışmalar sonrasında, Azerbaycanın Karabağın kuzey ve güneyinde üçer tane stratejik öneme sahip tepeyi geri aldığı görülmektedir. Bu kazanımlar, Azerbaycan tarafına askeri avantaj sağlamaktadır. Cephe hattında Azerbaycan lehine yaşanan değişikliğin, askeri-stratejik öneminin yanında çok önemli bir başka yönü de bunun yaratacağı psikolojik etkidir. 4 Gün Savaşında bazı noktaların ele geçirilmesi ve Ermeni tarafına görece ağır kayıplar verdirilmesi, Azerbaycan ordusunun moralini artırmışken, Ermeni tarafında tam tersi bir moral çöküntüye neden olmuştur. Nitekim Ermeni basını ve sosyal medyasında Azerbaycanın mevzi kazanmış olmasından ya hiç bahsedilmediği ya da bir şekilde önemsizleştirilmeye çalışıldığı açıkça görülmektedir.

4 Gün Savaşının siyasi sonuçlarıyla ilgili olarak, ilk başta, yaşanan çatışmaların, donmuş ihtilaf olarak adlandırılan ve özellikle son dönemlerde Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Geniş Karadeniz Bölgesinde yaşanan gelişmelerin de etkisiyle dünya kamuoyunun gündeminden düşmeye başlayan Karabağ sorununu yeniden dünyaya hatırlattığı vurgulanmalıdır. Uzun yıllardır süregiden statüko ve bu bağlamda Karabağ sorunun dünya kamuoyunca unutuluyor olması Ermeni tarafının arzuladığı bir durumdur. 4 Gün savaşı bu duruma bir son vermiştir. Bu, Azerbaycan için bir kazanımdır.

Karabağ sorunun çözümü konusundaki görüşmeler eş-başkanlığını ABD, Fransa ve Rusyanın yaptığı AGİT Minsk Grubu tarafından yürütülmektedir. Ancak, bu yapı geçtiğimiz on yıllarda Karabağ sorunun çözümü konusunda anlamlı bir ilerlemenin başarılmasını sağlamak bir yana, çoğu zaman sorunun kalıcılılaşmasına hizmet eden bir performans sergilemiştir. Ayrıca AGİT Minsk Grubunun eş-başkanı olan ülkelerin, özellikle Rusya ve Fransanın, jeopolitik hedefleri ve bir takım ön yargıları nedeniyle çözümün değil sorunun bir parçası oldukları da söylenebilir.

Bu bağlamda, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Başkanı Pedro Agramuntun 3 Nisan günü yaptığı, Ermeni silahlı birliklerinin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)

kararları doğrultusunda Azerbaycanın işgal altındaki topraklarından çekilmesi yönündeki çağrısı büyük öneme sahiptir.[2] Agramuntun açıklaması, ilk başta, AKPMnin BMGK kararlarına atıf yaparak Karabağdaki durumu bir işgal olarak değerlendirmesi nedeniyle önemlidir. Azerbaycanın da tezi olan işgal değerlendirmesi, Ermeni tarafının öne sürdüğü kendi kaderini tayin hakkı savını geçersiz kılmaktadır. Bunun yanında, Karabağ sorununun çeşitli medya kanallarında Ermeni tarafının kullanmakta oldukça başarılı olduğu popüler söylem alanından çıkartılarak, uluslararası hukuk çerçevesinde ve uluslararası belgeler etrafında tartışılmaya başlanması Azerbaycan için olumlu bir gelişmedir. Ayrıca, bu açıklamayı AKPM gibi önemli bir kurumun başkanının yapması da dikkate değerdir ve uluslararası camiada AGİT Minsk Grubunun yetersizliği hakkında bir görüşün taraftar kazanmaya başladığını göstermektedir. Bazı uzmanların Karabağ sorununun çözümü için Avrupa Birliğinin de devreye girmesi gerektiği yönündeki görüşleri de bu bağlamda önem kazanmaktadır.

Bunların yanında, Belarus ve Kazakistanın 4 Gün Savaşı esnasında ve hemen sonrasında sergiledikleri tutumun da irdelenmesi yerinde olacaktır. Çatışmaların en şiddetli şekilde devam ettiği 2 Nisan günü, Belarus Dışişleri Bakanlığı websitesinde sorunun uluslararası hukuk prensipleri ve normları çerçevesinde ve asıl olarak egemenlik, toprak bütünlüğü ve ülke sınırlarının değiştirilemezliği ilkeleri temelinde, BMGK ve AGİT kararlarına uygun olarak çözümlenmesi gerektiğine dair bir açıklama yayınlanmıştır.[3] Böylelikle, Belarus da, AKPM gibi, Azerbaycanın öne sürdüğü toprak bütünlüğü ilkesine vurgu yapmıştır. Bunun ertesinde, Ermenistan Dışişleri Bakanlığı Belarusun Erivan Büyükelçisini çağırarak bu açıklamalar karşısında duyduğu tepkiyi bildirmiştir.[4]

Ateşkesin sağlandığı 5 Nisan tarihinden bir gün sonra ise Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) üyesi olan Kazakistan, daha önceden 8 Nisanda Erivanda gerçekleştirilmesi planlanmış olan AEB toplantısının Moskovada yapılmasını talep etmiştir[5] ve nihayetinde Ermenistanın protestosuna rağmen toplantının 13 Nisanda Erivanda değil Moskovada gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.[6] Kazakistanın bu talebi açıkça Azerbaycanı kollayan bir tutum olarak algılanmıştır.

Belarus ve Kazakistan, Ermenistanın da üyesi olduğu AEB ve Kollektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) üyesidir. Belarus, ayrıca, AGİT Minsk Grubuna yer almaktadır. Dolayısıyla, Ermenistanın güvenlik kaygılarını öne sürerek üye olduğu iki örgütün önemli iki üyesinin tutumlarının Ermenistanda büyük bir hayal kırıklığı ve güvensizlik hissi doğurmuş olduğu düşünülebilir.

Bunların yanında, Ermenistan için en önemli gelişmenin Rusyanın ortaya koyduğu tavır olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ermenistan, Rusyayı bir tür büyük abi olarak görmektedir. Ermenistan hükümeti ve Rusya yanlısı elit, ülkedeki Rus hegemonyası hakkında öne sürülen hoşnutsuzlukları, Rusyanın sağladığını iddia ettikleri güvenlik garantisini öne sürerek cevaplandırmaktadır.

Ne 4 Gün Savaşı esnasında ne de sonrasında, Rusyadan Ermenistana ciddi bir destek gelmiştir. Aksine, Rusya tavır ve açıklamalarıyla Ermenistan ve Azerbaycan arasında bitaraf bir tutum izler görünmektedir. Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov Azerbaycan, İran ve Rusya arasında 7 Nisanda gerçekleştirilecek üçlü toplantı için 6 Nisanda Baküye gitmiştir. [7]

Hemen ardından ise, 7 Nisan günü Erivana giden Rusya Başbakanı Medvedev, ertesi gün Baküye hareket etmiştir. Her ne kadar, Lavrovun Bakü ziyaretinin daha önceden planlandığı bilinse de, Medvedevin Bakü ziyaretinin bir son dakika kararı olduğu anlaşılmaktadır. Bu, diplomaside taraflara verilen bir mesaj olarak algılanmaktadır. Bunların yanında, Lavrov 7 Nisanda verdiği bir röportajda Azerbaycanı stratejik ortak olarak tanımlamıştır.[8] Ermenistanın tüm protestolarına rağmen, Rus yetkililer Ermenistan ve Azerbaycana silah satmaya devam edileceğini de ifade etmişlerdir.[9]

Sonuç olarak, hem Azerbaycan hem de Ermenistan tarafında yaşanan insan kayıpları, Karabağ sorununun ulaştığı son noktada önlenmiş olması gereken üzücü bir gerçektir. Çözumsuzlüğe ve çatışmaların yeniden başlamasına neden olan sebeplerin anlaşılması ve sorunun barışçıl yollardan çözümü için gerekli adımların atılması zorunluluğu ortadadır. Uluslararası camianın ilgisizliği ve özellikle AGİT Minsk Grubunun sorunun çözümündeki yetersizliği devam ettikçe 4 Gün Savaşına benzer çatışmaların yaşanması kuvvetle muhtemeldir. Son savaşın kazananının Azerbaycan olduğu görülmektedir. Azerbaycan bu kısa süreli savaş ile yalnız Ermenistana değil aynı zamanda uluslararası camiaya da önemli bir mesaj iletmıştır.

[1] <http://www.lragir.am/index/arm/0/country/view/131079>

[2] <http://assembly.coe.int/nw/xml/News/News-View-EN.asp?newsid=6094&lang=2&cat=15>

[3] http://mfa.gov.by/en/press/news_mfa/ed083eeb7910baf9.html

[4] http://www.mfa.am/en/press-releases/item/2016/04/03/koch_bel_amb/

[5] http://armenianow.com/news/71321/armenia_eeu_summit_yerevan_kazakhstan_karabakh_tensions

[6] <http://tass.ru/en/economy/868178>

[7] <http://tass.ru/en/politics/867810>

[8] <http://www.embrussia.ru/node/660>

[9] <http://www.irishtimes.com/news/world/europe/deadly-fire-continues-amid-russian-led-talks-on-nagorno-karabakh-1.2603951>

Yazar Hakkında :

Dr. Turgut Kerem Tuncel, Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) kıdemli analisttir. Avrasya jeopolitiği, Geniş Karadeniz Bölgesi, Güney Kafkasya, Karabağ ihtilafı ve Türk-Ermeni ilişkileri hakkında çalışmalar yürütmektedir.

Atıfta bulunmak için: TUNCEL, Turgut Kerem. 2024. "KARABAĞ'DA YAŞANAN '4 GÜN SAVAŞI'NIN KISA BİR DEĐERLENDİRMEŐİ ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2016 / 21. Nisan 14. Eriřim Temmuz 27, 2024. <https://avim.org.tr/tr/Yorum/KARABAG-DA-YASANAN-4-GUN-SAVASI-NIN-KISA-BIR-DEGERLENDIRMESI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2024 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır